

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

AUTORSKÁ KNIHA AZUROVÉ PRÁDLO

Markéta Knorová

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Ilustrace a grafika

Specializace Ilustrace grafika

Bakalářská práce

AUTORSKÁ KNIHA AZUROVÉ PRÁDLO

Markéta Knorová

Vedoucí práce: prof. akad. mal. Mikoláš Axmann

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....
Podpis autora

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucímu ateliéru Ilustrace a grafiky, panu prof. akad. mal. Mikoláši Axmannovi, za čas, pomoc, odborné rady a trpělivost během mého bakalářského studia a vedení mé bakalářské práce.

Také bych ráda poděkovala panu Mga. Mgr. Janu Kocmanovi a Mga. Mgr. Petře Soukupové za cené rady a poskytnutý materiál k mé bakalářské práci.

OBSAH

1	MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE	1
2	TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY	3
3	CÍL PRÁCE	4
4	PROCES PŘÍPRAVY	5
5	PROCES TVORBY	7
6	TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA	9
7	POPIS DÍLA	10
8	PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR	11
9	SILNÉ STRÁNKY	12
10	SLABÉ STRÁNKY	13
11	RESUMÉ	14
12	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	16
	12) a Knižní a periodická literatura	16
	12) b Internetové zdroje	16
13	SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH	17

Motto: „Dost blízko, abych nebyl zapomenut a dost daleko, abych nebyl kompromitován.“¹

- *Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord*

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Moje první setkání s grafikou proběhlo v raném věku na základní umělecké škole a to ve formě linorytů. Práce s materiálem a tvorba barevných soutisků mě pohltila. Později jsem se rozhodla zaměřit se právě grafickým směrem, ačkoli jsem v té době pořádně nevěděla, co to vlastně znamená a jaké nejrůznější techniky a možnosti mi právě grafika může nabídnout.

Na Střední uměleckoprůmyslové škole v Praze jsem vystudovala obor Grafika. Bohužel jsme se tradičním grafickým technikám věnovali spíše okrajově a cítila jsem, že design není něco, čemu bych se chtěla v budoucnu systematicky věnovat. Hledala jsem si cestu, jak se vyhnout zadání směrem k ilustraci a tradiční technice. Mou maturitní prací se tak stala autorská kniha s hlubotiskovými ilustracemi.

Tuto práci s odstupem hodnotím dosti kriticky, neboť širšímu poučení o rytmu a dalších podstatných věcech a náležitostech při tvorbě knihy se mi dostalo až později. Během studia na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara je má práce ve většině případů spojena s textem ať už psaným mnou nebo autorem, který mě nějakým způsobem zaujal.

Zabývala jsem se například realizací fotografických ilustrací a koláží k vlastnímu textu na téma Člověk a pes ve městě. Následně

¹ MOSER, Friedhelm. *Malá filozofie pro nefilozofy*. [s.l.] : Levné knihy, 2010. ISBN 978-80-7309-865-0. S. 28.

ilustracemi ke knize Richarda Brautigana Chytání pstruhů v Americe, tištěných soubiskem sítotisku a materiálového tisku. A jako poslední bych ráda uvedla autorskou knihu ÍÍ, která mi poskytla užitečné zkušenosti využitelné při tvorbě bakalářské práce.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Tématem mé bakalářské práce, které jsem si zvolila, se stala kniha. Důvod výběru právě tohoto tématu vychází z předchozí práce, kterou jsem se v ateliéru zabývala ve čtvrtém semestru mého studia. Mám na mysli právě autorskou knihu ÍÍÍ, jejíž tvorba mě velmi bavila a dala mi zatím asi nejvíce zkušeností z mého oboru. Myslím si, že je to tím, že právě tvorba knihy je komplexní prací, která spojuje několik disciplín a u které nestačí jen vytvořit ilustrace k danému textu. Člověk musí uvažovat v širším kontextu. Tím mám kromě komunikace ilustrací a textu na mysli zejména také vazbu, atmosféru knihy a její řazení, obálku, typ papíru a další z podstatných věcí, které nesmí být opomenuty při tvorbě knihy.

Chtěla jsem si vyzkoušet ilustrovat poezii, neboť je to z mého pohledu něco těžko uchopitelného a doposud jsem žádnou neilustrovala. Vybrala jsem si báseň Ivana Blatného, protože jeho poezie mě oslovuje. Vnímám ho jako velmi zajímavého autora a bylo pro mne poutavé hledat napojení, způsob obrazového vyjádření a zpracování knihy právě u jeho básní.

Možným dalším důvodem k výběru tohoto autora, které vidím až zpětně, je skutečnost, že trpěl psychickým onemocněním. Vidím v tom souvislost s mou předchozí prací, která se zabývala fobiemi. Téma duševního zdraví mě zatím nejspíše zcela neopustilo.

3 CÍL PRÁCE

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit citlivou autorskou knihu a bibliofilii k mnou vybrané básni od Ivana Blatného. Poskytnout čtenáři určitý pocit exkluzivity z originálních tisků, ale zároveň zachytit civilizmus, který je s Blatným spjatý. Kniha je pojata jako rozhovor básníka se mnou. Šlo mi o situaci, kdy text i ilustrace spolu fungují a komunikují, aniž by jeden z nich toho druhého nějakým způsobem odsouval do pozadí.

Ačkoliv v knize není textu mnoho a pomalu jí proplouvá ve výsledku vlastně jen jedna báseň, myslím si, že je natolik silná, že se nenechá zastrašit větší porcí ilustrací. Důležitou úlohu v této situaci pro mě také hrála správná volba techniky k zpracování výjevů, která by dodala knize chtěnou atmosféru a podtrhla tak obsah.

Básně obecně vnímám jako něco křehkého a pocitového. O to jsem se snažila i u svých ilustrací. Volněji navazují na text a představují spíše mou vizi, nikoli doslovnou obrazovou podobu textu.

4 PROCES PŘÍPRAVY

Při přípravě na bakalářskou práci mě čekalo ze začátku hlavně hledání toho, jak celou knihu pojmout.

Moje původní vize byla pracovat s reliéfem ve dřevě. Líbila se mi představa knihy jako samostatného objektu. Chtěla jsem pracovat s materiálem tak, abych do hry zapojila i jiné vjemy než je zrak. Například čich a hmat, neboť si myslím, že materiál, jakým je dřevo, toto zacházení dovoluje a vybízí k tomu. I když mě představa velké těžké dřevěné knihy lákala, později jsem ji přehodnotila a chtěla zvolit techniku méně robustní, vhodnější pro zobrazení básní.

Jakým způsobem pochopit poezii Blatného, aby ji ilustrace nesnižovaly, ale zároveň se nesnažily přehlušit subtilní texty básní?

Myslím si, že mi k tomu asi značně dopomohlo mé vycestování na Erasmus do Polska v pátém semestru mého studia. To, co se pro mě stalo styčným bodem k propojením básní, i když to tam není mnohdy doslova napsané, je oddělení od domova a hledání zázemí nového, snaha o zabydlení a vytvoření si klidného přístavu i v těžkých podmínkách. Časté motivy dveří a s tím spojené odcházení a přicházení.

Bylo to něco, o čem jsem měla pocit, že mě v té chvíli spojuje s autorem. Srovnání a spojení je samozřejmě nutné brát s nadsázkou.

Jako jakýsi symbol odosobněného prostoru jsem začala vnímat izolátory, které pro mě představují obtížně zabydlitelné prostředí s těžkými podmínkami pro život. Začala jsem z nich vytvářet domy z elektrického vedení. A vznikly tak přípravné kresby k některým z grafik. Během práce jsem poměr obrazu a textu

přehodnotila a došla jsem k tomu, že knihou pomalu proplovává jen jedna báseň. Konkrétně – Za Viaduktem, báseň ze sbírky Stará bydliště, poprvé vydanou v roce 1979 v Sixty-Eight Publishers, podruhé sbírka vyšla roku 1992 v brněnském nakladatelství Petrov.

Součástí přípravy před zahájením samotné práce, byly také fotografie, které jsem pořizovala průběžně během několika týdnů. Zaměřovala jsem se především na struktury a opakující se tvary, jež je možné nalézt na fasádách domů, ulicích i opuštěných místech. Fotografovala jsem mimo jiné i malá sklepní okna starších bytových domů. Přišlo mi zajímavé, že každé z nich je jiné, i když jsou součástí jedné stavby. Sbírka, ze které pochází mnou vybraná báseň Za viaduktem, nese název Stará bydliště. I proto mi právě soubor fotografií sklepních oken nepříjde od věci. Samotné fotografie nakonec příliš nesouvisí s hotovou knihou, ale spíše tvoří svou vlastní linku.

5 PROCES TVORBY

Po ujasnění konceptu knihy jsem začala vytvářet ilustrace. Tvoří je originální tisky tradičních grafických technik. Konkrétně mám na mysli lept, slepotisk a kombinaci obou technik v jedné ilustraci, které v knize zastupují tři různé ilustrační linky vzájemně propojené. Tyto dvě techniky, jak jsem již zmínila, jsem zvolila především z důvodu jejich zranitelného dojmu, která je z mého pohledu s poezií Ivana Blatného spjata. A jejich přítomnost napomáhá ilustracím k vytvoření celkové atmosféry.

Proces tvorby byl pro mne poměrně časově i fyzicky náročný. Snažila jsem se v leptech dosáhnout určité nervozity a zvolila jsem si ne zcela snadno dosažitelný cíl. Při jejich tvorbě bylo pro mne důležité, aby výsledný obraz tvořila jen čistá černá nebo bílá linie a matrice nezanechávala šedý nádech tónu mimo kresbu. Abych toho dosáhla, byl proces při přípravě plechů trochu náročnější. Na ilustrace jsou použity měděné desky. Šlo o to, aby plech byl dokonale vyleštěný a nejlépe bez poškození. A jelikož měď, ze které jsem později formátovala měděné desky, ležela ve sklepě mého dědy několik let, nebylo tak jednoduché toho dosáhnout. Ve výsledku jsem s jednou měděnou deskou strávila poměrně dost času jen v procesu broušení a leštění.

Pro tisk reliéfní ražby jsem po několika technických zkouškách došla k tomu, že pro můj účel se nejlépe hodí vytvářet si matrice pro slepotisk z lina. Lino jsem použila zejména z toho důvodu, že při použití jiného materiálu se mi nepodařilo dosáhnout tak detailního výsledku nebo by byla výroba matric pro celostránkové ilustrace příliš nákladná. Během práce na ilustracích, kde se potkávají dvě techniky, jsem si musela vyjasnit, zda se mají dva

vyjadřovací prostředky míjet, ignorovat, jestli se mají agresivně a nahodile střetávat nebo na sebe reagovat. Došla jsem k tomu, že pro mne nejlepší variantou je, když na sebe reagují a vzájemně se doplňují. U těchto ilustrací, má první slovo lept a slepotisk doplňuje to, co nám už kresba nestihla říci. Jako například v jedné z dvojstránkových ilustrací, kde na první pohled je patrná bílá linie na černém ploše, zobrazující lopotící se dělníky. Až na druhý pohled je možné si všimnout, že zpoza dělníků vykukují reliéfní okna stavby, na které právě pracují. S tímto typem ilustrace, kde se potkávají dva vyjadřovací prostředky, je možné se setkat v mé knize pouze čtyřikrát (v jednom případě v rámci frontispisu). To, že se v knize vyskytují v tak malém počtu, jim dodává na exkluzivitě a činí z nich něco, co v rámci celku považujeme za speciální.

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Text i ilustrace použité v knize jsou ve většině případů tištěny na grafický karton Rosaspina – gramáže 220 g/m². Formáty grafik jsou 260 x 160 mm, výjimkou je předsádka knihy, u které je původní formát 630 x 330 mm.

Jak už jsem zmínila v předchozím textu, u leptu jsem začínala broušením plechů, a to vodními brusnými papíry od čísla 250 do 2000, poté jsem užívala leštící pastu na kov. Následně jsem na zadní stranu upevnila folii a na přední část desky nanasla kryt Vernis Graveur noir satiné Lamour. Po zaschnutí krytu byl plech připraven a provedla jsem na něj kresbu jehlami různé šířky. Výslednou kresbu jsem ponořila do leptacího roztoku na výrobu plošných spojů, kde roztok působil přibližně hodinu. Dalším krokem bylo odstranění krytu benzínem a následně tisk barvou Charbonnel black RSR. Tisk jsem prováděla na ručním válcovém lisu. Posledním krokem v přípravě výsledných leptů do knížky bylo vylisování tisků.

Při tisku slepotisku z lina se mi nejlépe osvědčilo tisknout na suchý papír taktéž s pomocí válcového lisu.

Třetí linku ilustrací tvoří kombinace dvou výše popsaných technik. Provedeno je to tak, že po vylisování leptů jsem obraz obohatila pomocí soutisku o reliéf, který ho doplňuje.

Text je na rozdíl od ilustrací tištěn digitálně, a to v reklamní agentuře Euroverlag. Pro titul, ražbu na obálce a text knihy jsem použila písmo Consolas, které se z mého pohledu hodí k Ivanu Blatnému a dodává knize znak civilismu. Sazba je provedena v programu Adobe Indesign. Pro slepotiskový titul knihy na deskách jsem si nechala vyrobit štoček na ražbu do kůže od firmy Rpress.

7 POPIS DÍLA

Výstupem mé bakalářské práce je autorská kniha Azurové prádlo, která obsahuje jednu z básní Ivana Blatného. Obrazová část knihy je tvořena originály tisků tradičních grafických technik, slepotisku hlubotisku a jejich kombinací v podobě celostránkových ilustrací. Zejména mezi poezií a slepotiskem vidím jistou souvislost v tom, jak obě z těchto disciplín nejsou často čitelné „na první dobrou“. Nejednou je báseň nutno si přečíst několikrát, pro pochopení skrytých významů nebo smyslu pro nás samotné. Myslím si, že podobný princip zacházení můžeme pozorovat i u slepotisku, kdy k jeho celkovému prohlédnutí potřebujeme vhodné osvětlení a občas na první pohled nevidíme jednotlivosti celého obrazu.

Pro knihu jsem zvolila podlouhlý formát 250x150 mm, protože podle mého názoru kompozičně ladí s ilustracemi i textem a je příjemný pro poezii. S ohledem na ruční tisk, různost použitých papírů a to, že některé z ilustrací na sebe navazují přes více stránek, jsem zvolila třepetavou vazbu knihy. Desky jsou tvořeny černou lepenkou se slepotiskem titulu a grafiky.

Nálada knihy je jako zasněžené pole, na které čas od času usedne černá vrána. Řazení ilustrací a textu v knize je spíše pocitové, přibližně v polovině knihy je větší porce ilustrací bez přítomnosti textu.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Zhodnotit přínos mé práce pro grafiku pro mne není zrovna snadné. Mám pocit, že dílo je často největším přínosem pro autora samotného. Soudím, že je to tak i v mém případě. Pokud to ale přeci mám brát v rámci oboru, možná by stála za zmínku skutečnost, že knihu tvoří ze značné části originály grafik, což si myslím, že dnes není zcela běžné, a vyčleňuje jí to z řady digitálně zpracovávaných knih.

Další věcí, kterou zde mohu uvést je to, že kniha obsahuje celostránkové ilustrace tvořeny čistě jen slepotiskem nebo jeho kombinací s leptem. Často se setkáváme se slepotiskem jen v rámci nějakého detailu nebo titulu na deskách knihy, ale v podobě celostránkových ilustrací nebo jejich kombinací s leptem mám pocit, že to není zas tak obvyklé.

9 SILNÉ STRÁNKY

K posouzení silných stránek mé práce je podle mne nejspíše zapotřebí nějaký časový odstup.

Jak už jsem zmiňovala, myslím, že silnou stránkou věci a něco, co by mohlo čtenáře zaujmout, je originální zpracování. Pokud se Vám bude chtít, můžete do hry zapojit hmat a určité části knihy si vychutnat čistě jen dotykem s reliéfem.

Pro mne silnou stránkou je objevení motivu „zabydlování izolátorů“, který bych ráda někdy v budoucnu uskutečnila ve fyzickém modelu, a posunula to do jiného pole než je ilustrace. Možná by se to dalo použít pro zajímavou divadelní scénu.

10 SLABÉ STRÁNKY

Jako slabou stránku vnímám fakt, že během tvorby mě neopouštěla myšlenka na to, že práce má být vyvrcholením mého dosavadního studia, a tím pádem podstatně kvalitnější než díla předchozí. Což mne mnohdy trochu paralyzovalo a zbytečně jsem si přidělávala práci zbrklými chybami.

Další slabou stránkou je zejména složitost provedení knihy a s tím spojená časová náročnost.

Také provedení vazby, který jsem byla nucena zvolit s ohledem na tisk a různost papírů, není dokonalé. Vazba, lepena jako leporelo, zamezuje ořezu knihy a vyžaduje naprostou přesnost. Přece jen i vylisovaný slepotisk papír trochu zvlíní a vazba proto není tak přesná, jak bych si ji ráda představila.

Jedním z mínusů také bylo, že při první zkoušce ražby textu do desek jsem použila knihtiskové písmo Gill. Litery bohužel silný tlak nevydržely a většina z nich se zdeformovala. Kvůli tomu jsem si následně musela nechat vyrobit štoček.

11 RESUMÉ

My bachelor degree thesis is an author's book by the name of "Azurové prádlo" (Azure linen) a bibliophilic book with illustrations created by an embossing, etching and the combination of the two techniques in one picture. A poem by Ivan Blatný – Za viaduktem (Behind the Viaduct) is the basis of the concept- seen throughout the whole book.

The topic represents a dialogue between the poet and me. I intended the illustrations and the text to function and communicate with each other without one overpowering the other. I feel that poetry is something fragile and I based my illustrations on this thought. The illustrations loosely follow the verses; they however present my own vision rather than literal depiction of the text. This is directly linked to the technique I have chosen for the illustrations.

I wanted the etching pictures to make an atmosphere of nervousness and vulnerability, which I feel in the poems of Ivan Blatný. Clear black lines without any undertones around. In the embossing I have used, I enjoy the fact that, as well as in the etching, not all is instantly readable and noticeable. The poems I have based my book upon are also to be read many times to find the hidden meanings and perhaps something essential for ourselves. I feel that the same can be said for the embossing, in which we need to have the proper light and time to see all the details of the picture.

I have used the long format of 250 x 150 mm for the book. The text as well as the illustrations is mostly printed on a graphic carton Rosaspina – 220g/m². The format of the prints is 260 x 160 mm. The only exception is the flyleaf, where the original format was 630 x 330 mm.

The book consists of original prints of the illustrations, which is the reason why only three copies have been made. It also puts apart my book from all the mass produced books on the market.

In this text I provide a commentary to my work and the reasons which lead me to create the book in the way it is.

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

12) a Knižní a periodická literatura

KREJČA, A. *Grafické techniky*. Praha: Aventinum, 1995. ISBN 80-85277-48-4

BLATNÝ, I. *Stará bydliště*. Brno: Druhé město, 2014. ISBN 978-80-7227-350-8

PLEŠTILOVÁ, A. *Ruční slepotisk a zlacení*. Praha: UMPRUM, 2016. ISBN 978-80-87989-22-7

ŠMARDA, J. *Ivan Blatný v mých vzpomínkách*. Praha: Galén, 2013. ISBN 978-80-7262-969-5

JUNA, Z. *Lept a příbuzné techniky*. 1. vyd. Praha: SNKLHU, 1954.

MOSER, Friedhelm. *Malá filozofie pro nefilozofy*. [s.l.] : Levné knihy, 2010. ISBN 978-80-7309-865-0

12) b Internetové zdroje

GAZDOŠOVÁ, L. *Netradiční knižní vazby, historie a současné trendy*. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta multimediálních komunikací, 2006

Dostupné z :

https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/2104/gazdo%C5%A1ov%C3%A1_2006_bp.pdf?sequence

13 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

Příloha 1

Broušení plechů, Příprava matric pro slepotisk, Sušení prokladů

Příloha 2

Přípravné skici

Příloha 3

Vytírání plechů, Tisk slepotisku, Slepotiskové matrice

Příloha 4

Předsádka, Dvoustránková ilustrace

Příloha 5

Ilustrace soutiskem leptu a slepotisku, Dvoustránková ilustrace

Příloha 6

Plech připravený k tisku

Příloha 7

Tisk slepotisku

Příloha 8

Předsádka

Příloha 9

Dvoustránková ilustrace

Příloha 10

Dvoustrana knihy, Dvoustrana – kombinace lept a slepotisk

Příloha 11

Typická dvoustrana, Dvoustránkový lept

Příloha 12

Fotografie struktur

Příloha 13

Fotografie struktur

Příloha 14

Fotografie struktur

Příloha 15

Fotografie okna

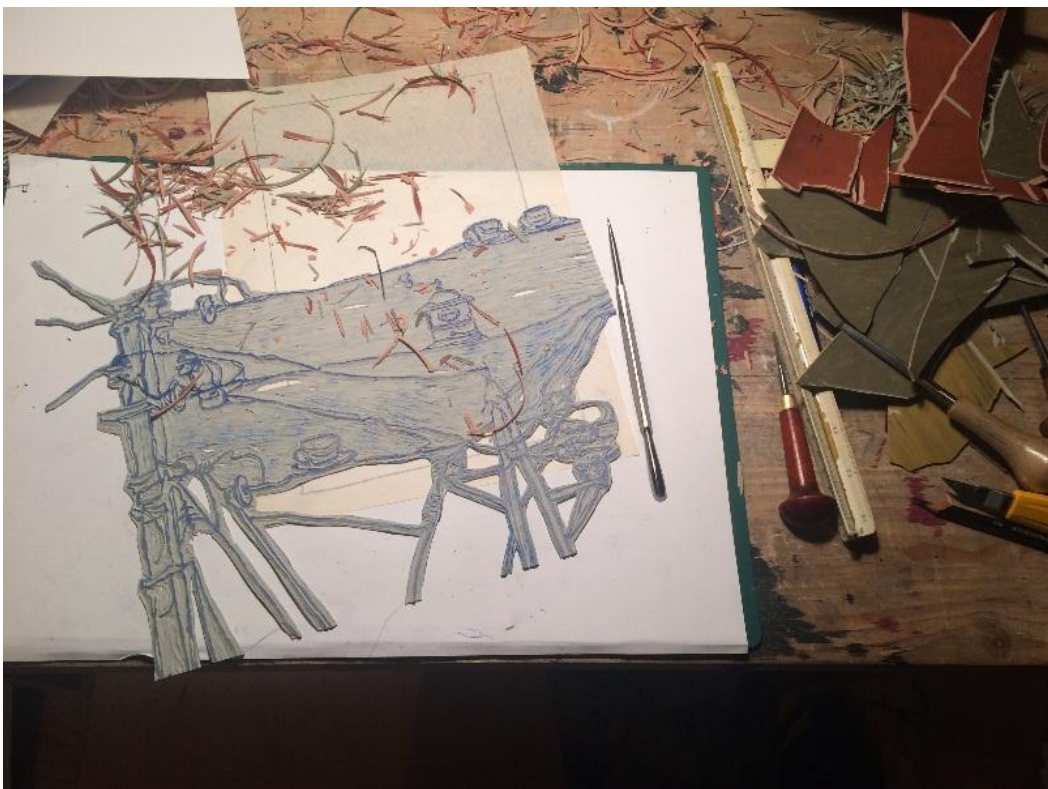
Příloha 16

CD s fotodokumentací bakalářské práce

Příloha 1



Obrázek 1 - Broušení plechů (vlastní foto)

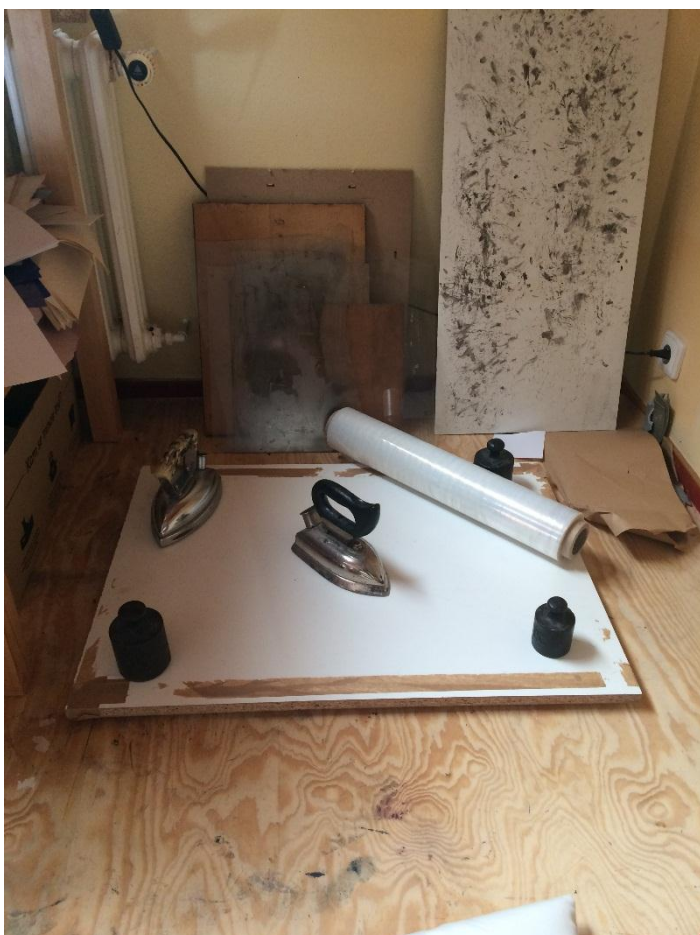


Obrázek 2 - Příprava matric pro slepotisk (vlastní foto)

Příloha 2



Obrázek 3 - Sušení prokladů (vlastní foto)



Obrázek 4 - lisování prokladů (vlastní foto)

Příloha 3



Obrázek 5 - matrice hlubotisku (vlastní foto)



Obrázek 6 - matrice slepotisku (vlastní foto)

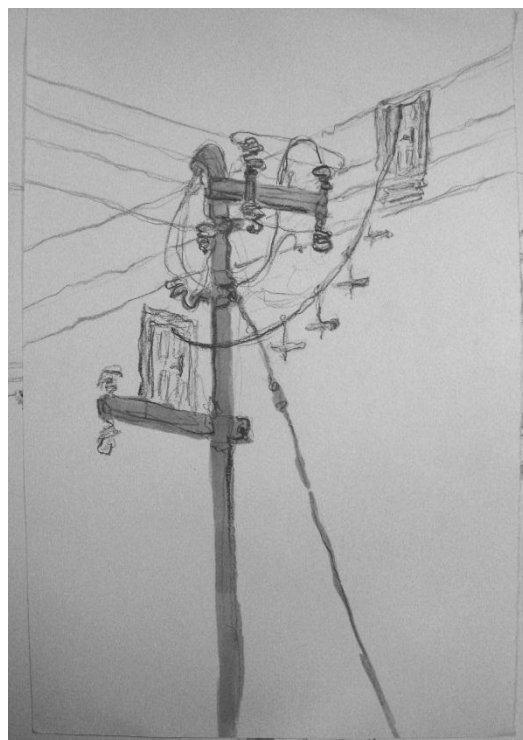
Příloha 4



Obrázek 7- Přípravná kresba (vlastní foto)

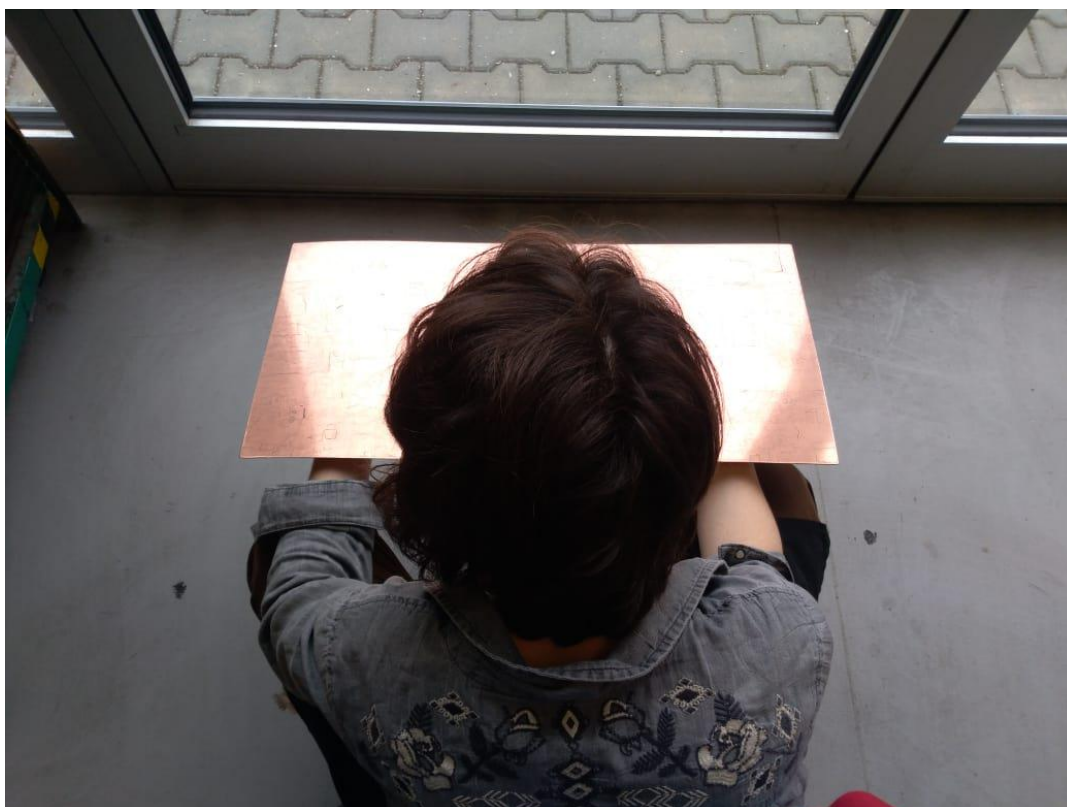


Obrázek 8 -Přípravná kresba (vlastní foto)



Obrázek 9- - Přípravná kresba (vlastní foto)

Příloha 5

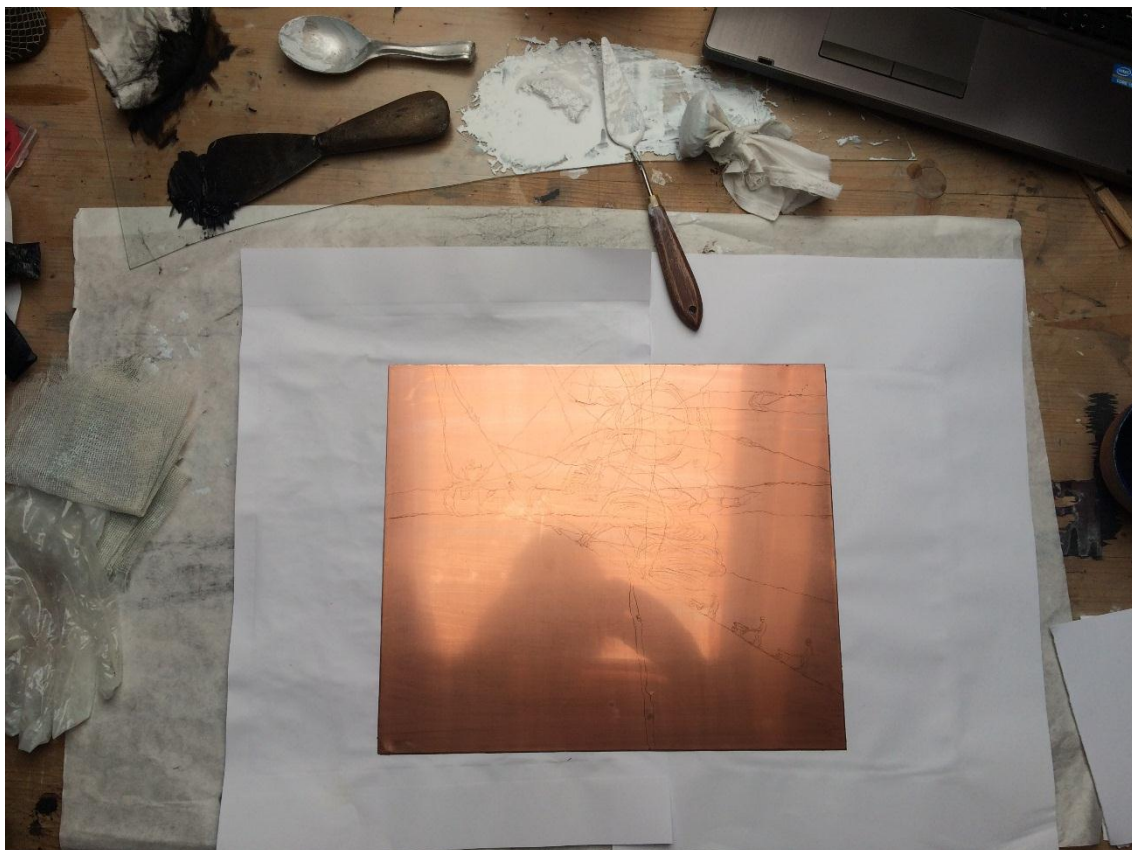


Obrázek 10 – Vytírání plechů (foto Alžběta Moravcová)



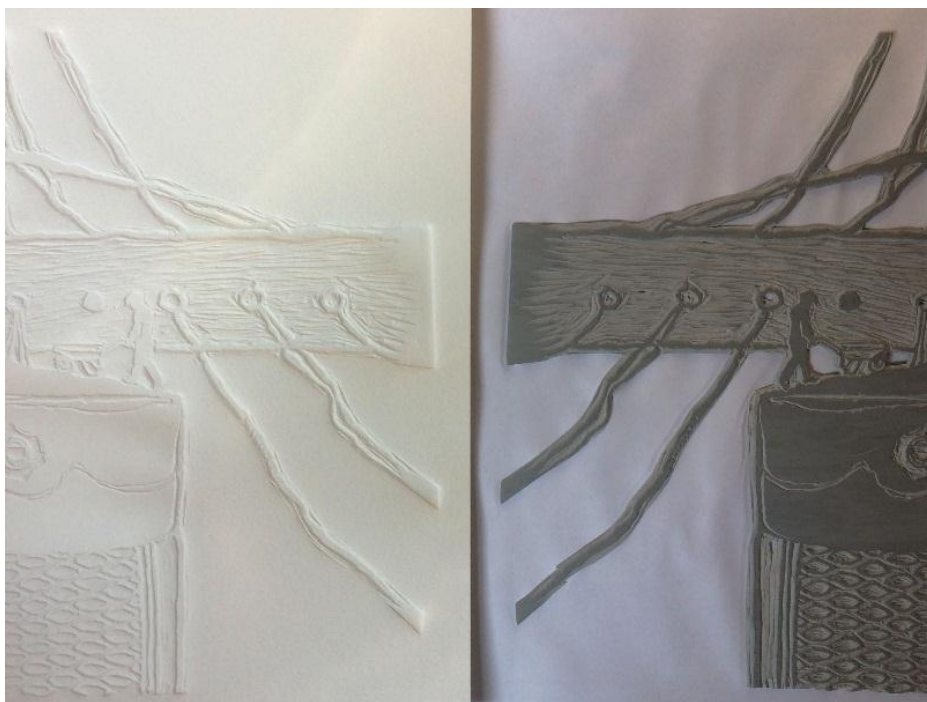
Obrázek 11 - Vytírání plechů (foto Alžběta Moravcová)

Příloha 6



Obrázek 12 - Plech připravený k tisku (vlastní foto)

Příloha 7

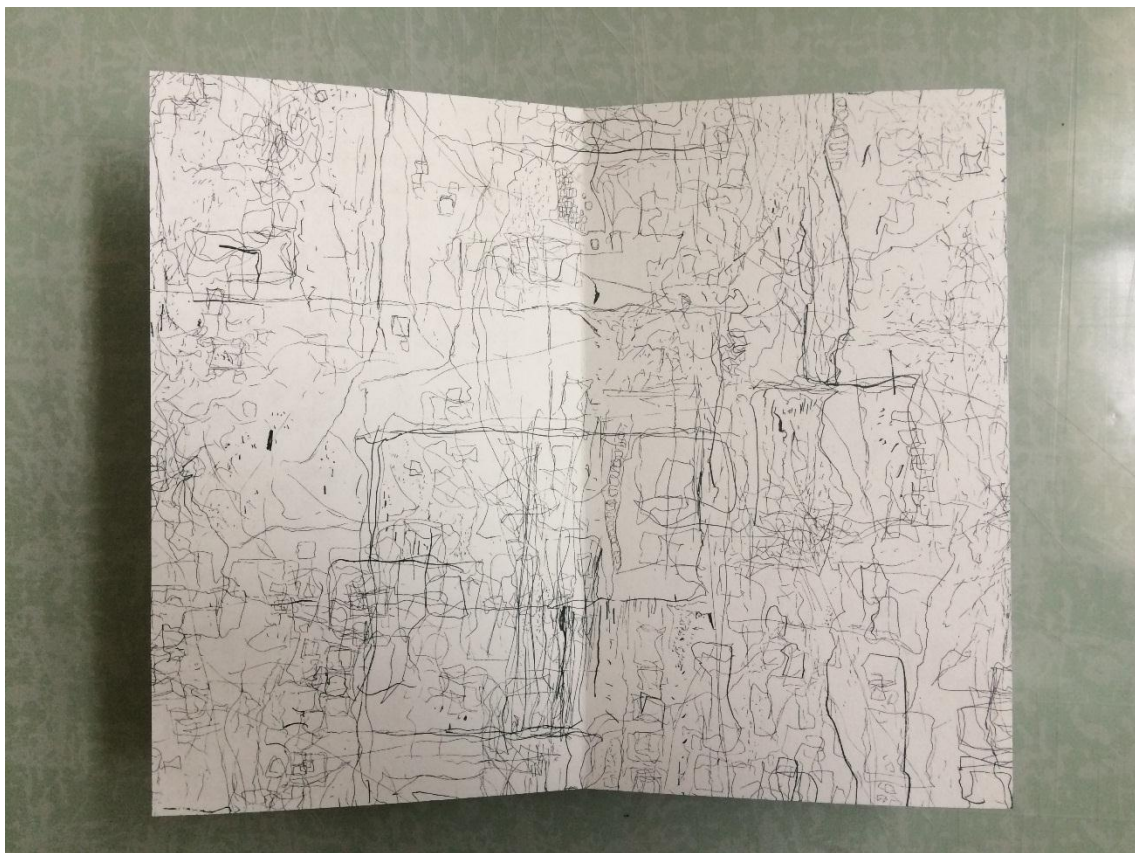


Obrázek 13 - tisk slepotisku (vlastní foto)



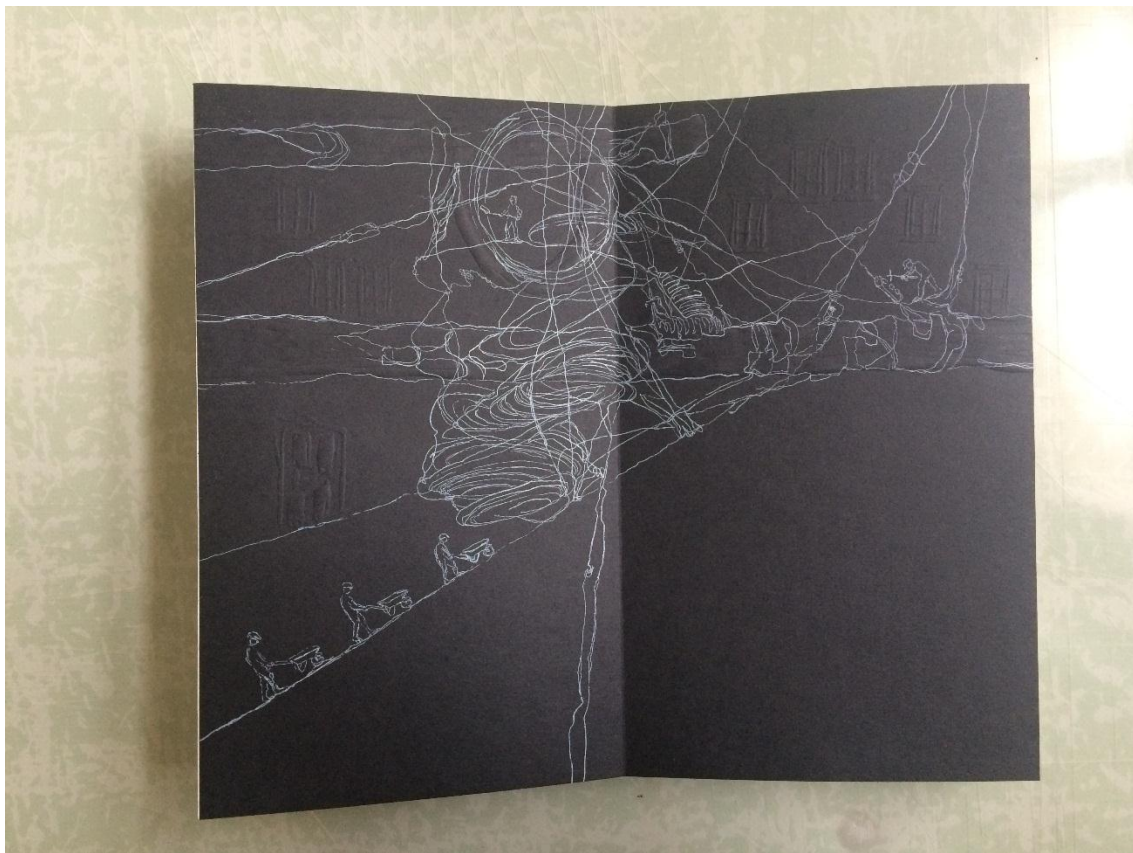
Obrázek 14- Tisk slepotisků (vlastní foto)

Příloha 8



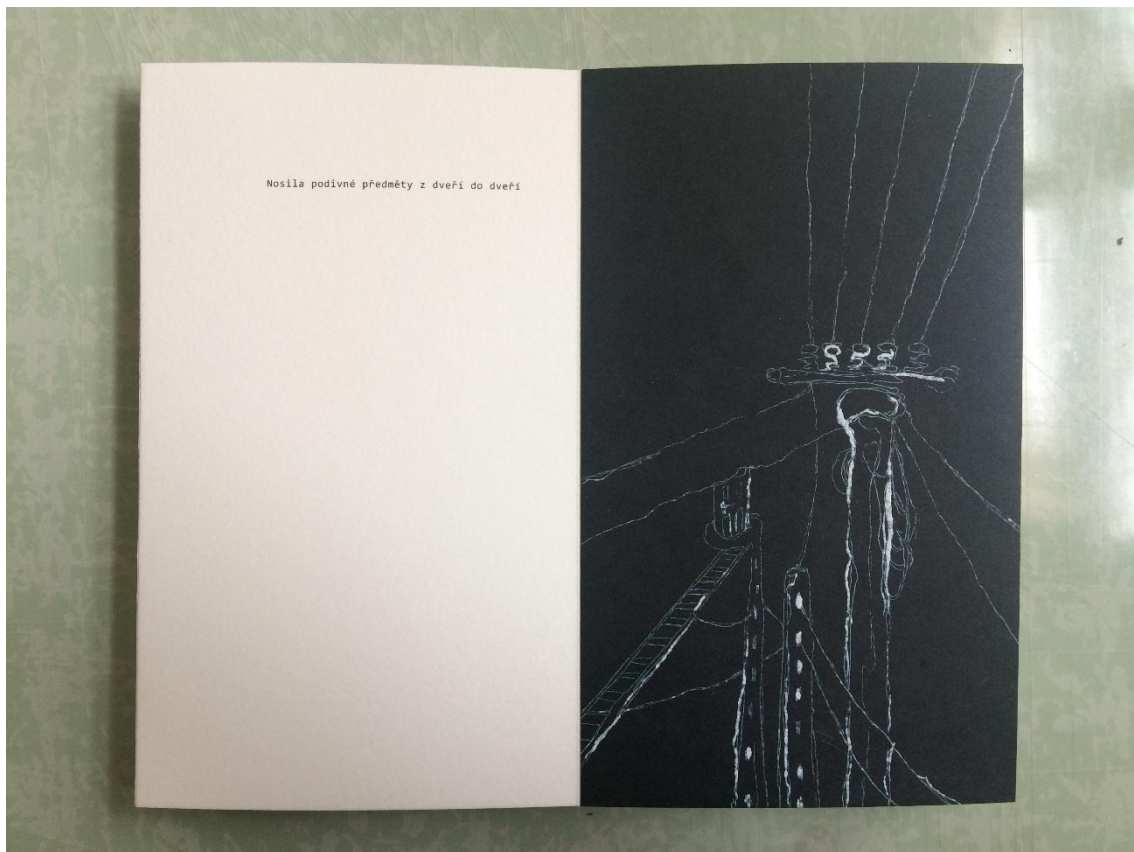
Obrázek 15 - Předsádka (vlastní foto)

Příloha 9

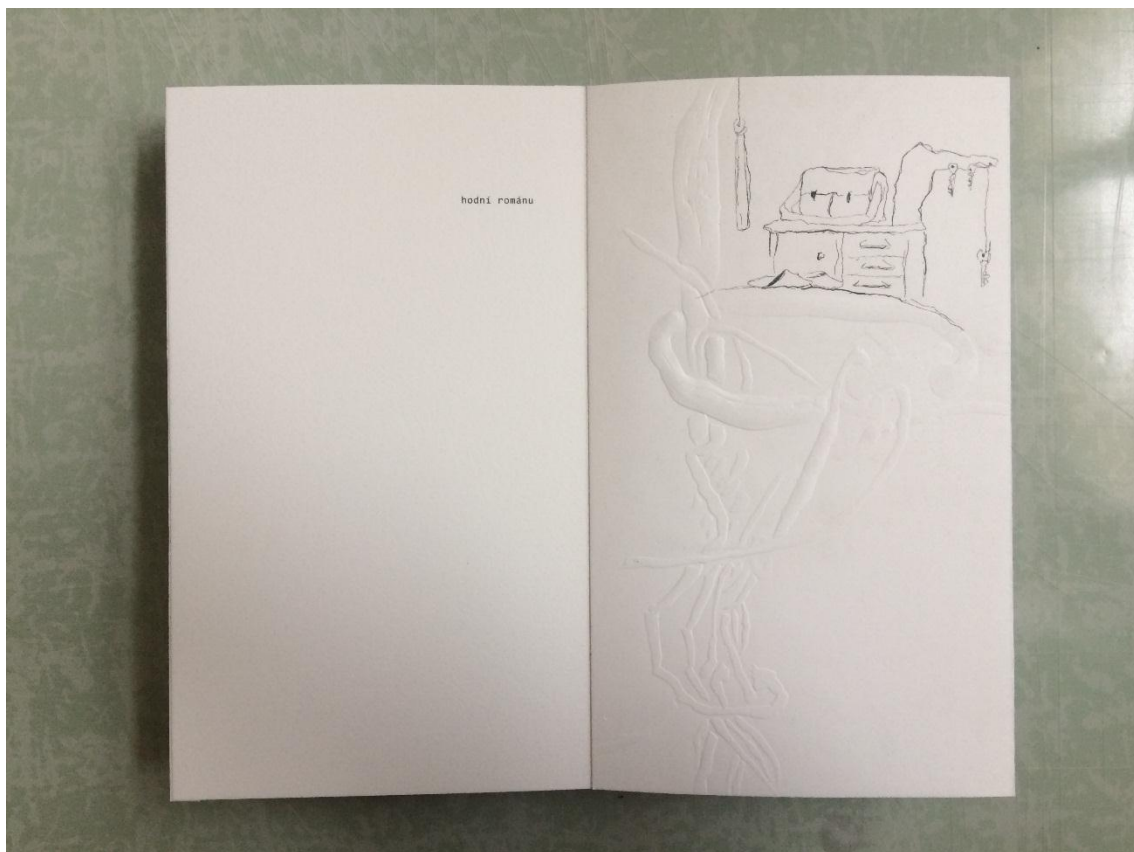


Obrázek 16 - Dvoustránková ilustrace (vlastní foto)

Příloha 10

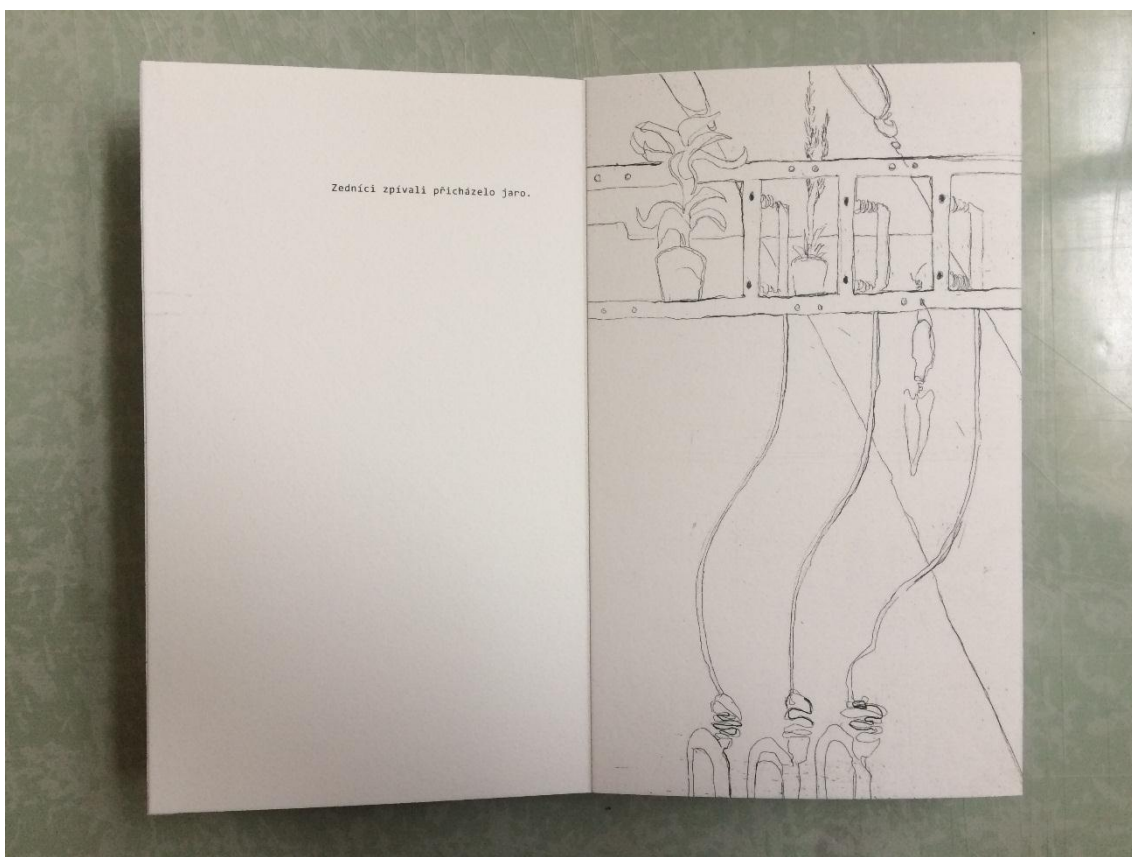


Obrázek 17 - dvojstrana knihy (vlastní foto)

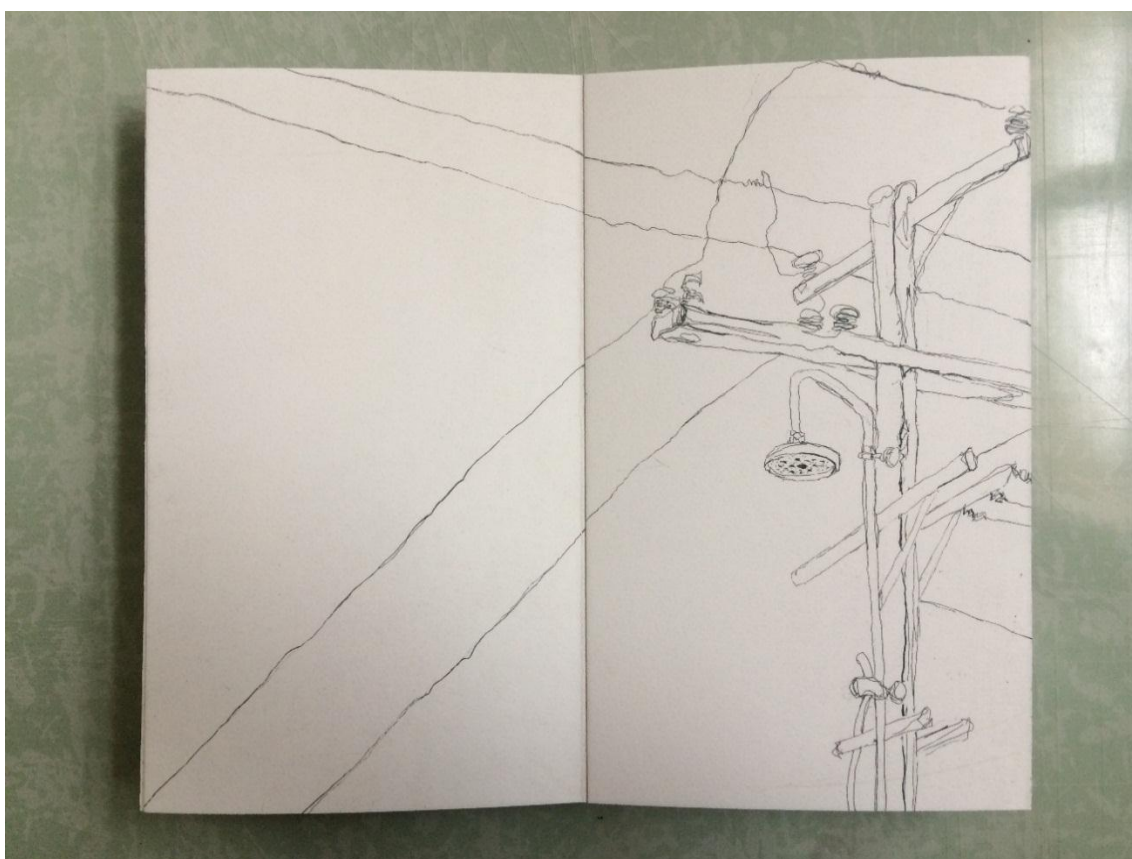


Obrázek 18 - Dvojstrana kombinace slepotisk a lept (vlastní foto)

Příloha 11



Obrázek 19 - typická dvoustrana (vlastní foto)



Obrázek 20 - dvoustránkový lept (vlastní foto)

Příloha 12

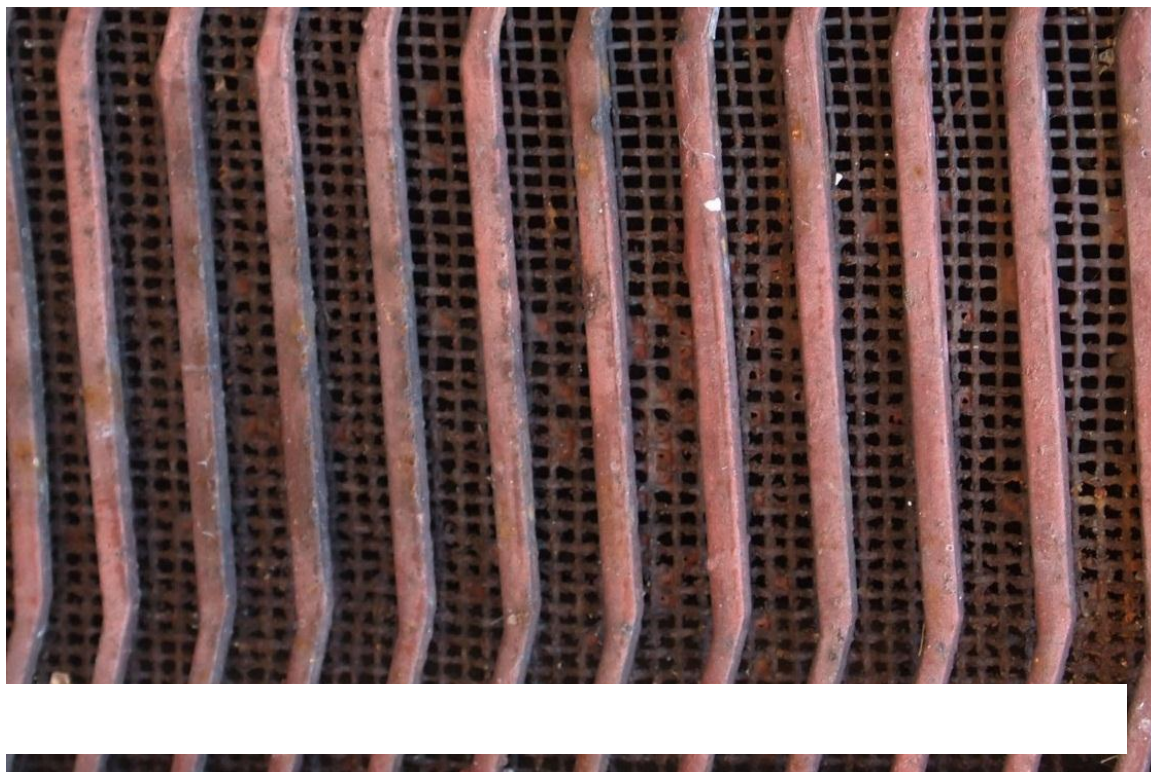


Obrázek 21 - Fotografie struktur (vlastní foto)



Obrázek 22 - fotografie struktur (vlastní foto)

Příloha 13



Obrázek 23 - Fotografie struktur (vlastní foto)



Obrázek 24 - fotografie struktur (vlastní foto)

Příloha 14



Obrázek 25 - fotografie struktur (vlastní foto)



Obrázek 26 - fotografie struktur (vlastní foto)

Příloha 15



Obrázek 26 - fotografie okna (vlastní foto)

